

3202

491.99-8

U-44

1895

2500/2597

1895. № 1344.

Հրատարակութիւն Ն. Տ. Ղևոնդեանի

ИСТИНА
Академия наук
СССР

Պրագայ
Ղ. ԱՂԱՅԵԱՆՑ

ՌԻՍՈՒՄՆ

ՄԱՅՐԵՆԻ ԼԵԶՈՒԻ

ԱՌԱՋԻՆ ԳԻՐԲ

ԱՅԲԲԵՆԱՐԱՆ

ՏԱՄՆԵՐԿՈՒԵՐՈՐԴ ՏԻՊ

259

Գլին է 25 կող.

Тифлисъ
Типографія М. Вартавица, Велям. № 7.
1895

2010

91.99-8
Ա-44

2002

Հրատարակութիւն Ն. Տ.-Ղևոնդեանի

491.99-8

Գ. ԱՂԱՅԵԱՆ

Ա-44

ՌԻՍՈՒՄ

ՄԱՅՐԵՆԻ ԼԵԶՈՒԻ

ԱՌԱՋԻՆ ԳԻՐԳ

ԱՅԲԲԵՆԱՐԱՆ

ՏԱՄՆԵՐԿՈՒՆՐՐՈՐԴ ՏԻՊ

ԹԻՖԼԻՍ

Տպարան Մ. Վարդանեանցի, Վելիամինով, փող. № 7.

1895

ՀԱՅԿԱՍՏԱՆԻ
ԳԼԽԱՎՈՐ
ԳՐԱԴԱՐԱՆ
1923

ՀԱՅԿԱՍՏԱՆԻ

ՀԱՅԿԱՍՏԱՆԻ

Дозволено Цензурою. Тифлисъ, 5-го Сентября 1895 г.

ՀԱՅԿԱՍՏԱՆԻ

50483-ախ

36213-66

արտ

տատ տար արտ

մարտ

մարտ, մատ, տամ, ա տամ, արամ.

մարտը

մարտը, տատը, մատը, արտը, արամը.

մարտը տալիս է

լիս է

տալ, լալ, էլ, սէլ, իմ, սիմ, միս, մաս,
էր, սէր, տէր, սար, սալ, լար, սիրտ,
ամիս, սամի, սարի, տարի, մարի, մասիս,
մասրի, մատիտ, մարիամ.

Մարտը ամիս է:

Մի ամիս է մարտը:

Մասիսը սար է:

Արամ, արի, մի մատիտ տամ:

Մարիամ, արի, իմ մատիտը տար:

Մարտը տալիս է ճնճաղիկ:

Ճնճաղիկ

ձի, ինձ, տանձ, սանձ, սալ, ծամ, ծիտ, ծիծ,
սան, նան, տակ, տիկ, կէս, մէկ, համ, կալ,
լակ, կար, նալ, նամ, աղ, տաղ, մաղ, ծաղիկ,
կաղին, իլիկ, կաղնի, կարաս, Մինաս.

Մարտը ճնճաղիկ է տալիս:

Մարտ ամիսը ճնճաղիկ է տալիս:

Ճնճաղիկը մարտին կըլինի:

Մարտ ամսին ճնճաղիկ կըլինի:

ա. է. ը. ի.
մ. ը. տ. ձ. ն. կ. ղ. ծ. լ. ս.
Մ. ը. Տ. Չ. Ն. Կ. Ղ. Ծ. Լ. Ս.

Ապ—ըի—լը կա—պոյտ մա—նու—շակ.

պ. շ. ու. ոյ.

պապ, պաս, պատ, կապ, ուր, ում, ուլ.

էշ, շուն, ուշ, շուտ, նուշ, կոյս, լոյս, ծոյլ.
կատու, կաշի, շամամ, մաշիկ, Արշակ.

կապած, անկապ, պանիր, կապոյտ, Ղուկաս.

Ապրիլը տալիս է կապոյտ մանուշակ:

Մանուշակը կապոյտ ծաղիկ է:

Կապոյտ մանուշակը ծաղկում է ապրիլին:

Ապրիլին ծաղկում է կապոյտ մանուշակը:

ա. է. ը. ի. ու. ոյ.

լ. ծ. կ. ձ. ղ. մ. ն. շ. պ. ս. տ. ը. ւ.

Ա. Է. Ը. Ի.

Լ. Ծ. Կ. Չ. Ղ. Ն. Ծ. Պ. Ս. Տ. Ր.

շուն

Մայիսին բացւում է վարդը.

այ. ց. վ. դ.

այս, այդ, այն, բայց, բան, բոյս, բաց.

լաց, ցուրտ, դա, դու, դաս, սարդ.

վաղ, վաշ, վար, վուշ, սայլ, մայր, այծ.

այսպէս, այդպէս, այնպէս, վայրի.

Վարդը մայիսին է բացւում:

Մայիսին վարդը բացւում է:

Կարմիր վարդը բացւում է մայիսին:

ա. է. ը. ի. ու. ոյ. այ.

բ. դ. լ. ծ. կ. ճ. դ. մ. ն. շ. պ. ս. վ. տ. ր. ց. ւ.

Ա. Է. Ը. Ի.

Բ. Դ. Լ. Ծ. Կ. Զ. Դ. Մ. Ն. Շ. Պ. Ս. Վ. Տ. Բ. Յ. Ի.

այծ

Սոխակը երգում է անուշակ.

ո. է. գ. խ.

սով, ծով, կով, բոխ, խակ, խաղ, խամ.

խուլ, մուխ, մեխ, սեխ, դեղ, գիր, գոմ.

գոյն, գայլ, գող, դող, տող, ցեղ, ցեխ.

Գեղամ, Գրիգոր, գերի, խախալ, խաղող.

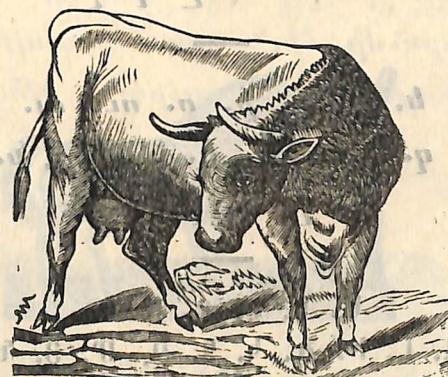
Սոխակը շատ անուշ է երգում:

Սոխակի երգը շատ անուշ է:

ո. աւ.

որ, որպէս, որդի, ոսկի, որբ, որդ, որս.

կաւ, խաւ, լաւ, ցաւ, նաւ.

կով.

Յունիսը մեզ խոտ է տալիս,
Իսկ յուլիսը առատ ցորեն:

յ. զ. ո.

մեզ, ձեզ, եզ, խոզ, զոխ, զարդ, պարզ.

ռուս, ռումբ, կեռ, տառ, բառ.

յայտնի, յանկարծ, յատակ, յիսուն, Յիսուս.

լեզու, զազան, զանգակ, ռամիկ, ռեզին.

Յունիսն ու յուլիսը առատ ամիսներ են:
Ամառն ամեն բան առատ է լինում:
Ամառն անտառ, ձմեռը՝ դաշտ:

ա. ե. է. ը. ի. ո. ու. ոյ. այ.

բ. գ. դ. զ. լ. խ. ծ. կ. ձ. մ. յ. ն. շ. պ. ո.

ա. վ. տ. ր. ց. ռ.

Ա. Ե. Է. Ը. Ի. Ո.

Բ. Գ. Դ. Զ. Լ. Խ. Ծ. Կ. Զ. Դ. Մ. Յ. Ն. Ծ. Պ. Ռ.

Ս. Վ. Տ. Բ. Յ. Ի.

Օգոստոսը տանձ ու խնձոր
Եւ ուրիշ շատ հասուն մրգեր:

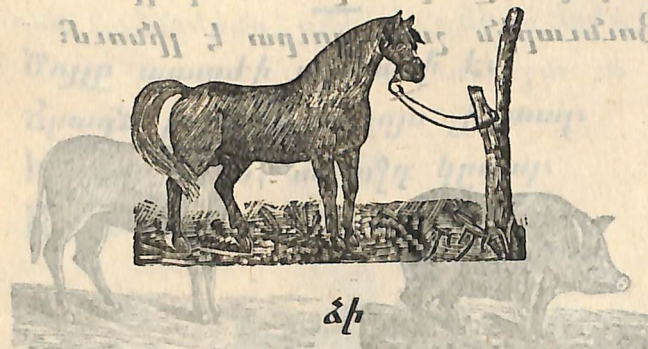
օ. Լ. հ.

օր, օղ, օդ, օձ. տօն, հօր, մօր.

Օգոստոսին հասնում են շատ մրգեր:
Եւ այդ ամսին իմ հօր հետ գնում եմ այգի:

Սեպտեմբերը մեզ տալիս է

Խաղողի բոլոր տեսակը:

ձի

Հոկտեմբերը կարմիր գինին,
Նոյեմբերը — բողկն ու տակը:

Դեկտեմբերին ձինն է գալիս,
Յունւարին ծածկում սար ու ձոր,
Փետրւարին սկսում է
Փոփոխակի ցուրտ ու տաք օր:
իւ. փ. ք.

ձինն, սինն, իւր, իւղ, գիւղ, շիւղ.
փակ, փոս, փառք, քար, քոյր, քեզ, գիրք.

արինն, հարիւր, փափուկ, քաղաք.

Ձինը դեկտեմբերին է գալիս:
Նոյեմբերին էլ ձինն է գալիս:
Սարերումը ձինն շատ է գալիս:
Յունւարին շատ ցուրտ է լինում:

խոզ

էշ

Ահա այսպէս բոլոր տարին
Թաւալում է չորս շրջանում:
Այս պատճառով չորս ժամանակ
Չորս եղանակ է մեզ բերում:
Թ. չ. ճ. Ժ. ջ.

Թաթ, Թութ, չիթ, չէչ, ճաթ, ճութ, ճաղ.

մաճ, ճաշ, Ժամ, Թեթ, խեթ, Ժախ, Ժեռ.

ջանք, ջուխտ, սաջ, քաջ, լանջ, ունջ, մունջ.

Թանաք, ճանաչ, ջաղաց, Ժառանգ, չամիչ.

Թիւ, լրիւ, հաշիւ, տիւ, խստիւ.

Ծոյլը պատժի արժանի է:
Ճրագն իր տակին լոյս չի տալ:
Ինչ որ անես, առաջդ կըզայ:
Արած լաւութիւնը չի կորչիլ:

Մեր դաստառան աշակերտների
անունները:

եա

Տիգրան Արամեանց.

Արսէնիկ Գուրգէնեանց.

Յարութիւն Յովսէփեանց,

Գրիգոր Միքայէլեանց.

Դանիէլ Իսրայէլեանց.

Յովհաննէս Մարկոսեանց,

Սիմէօն Եսայեանց.

Աշխէն Հայկազունի.

Եղիսաբէթ Արծրունի.

Հայկանուշ Աղայեանց.

Վարսենիկ Շահնազարեանց:

Գրեցէք ձեր և ձեր ընկերների անուն-
ներն ու ազգանունները:

Տղայ, երեխայ, ընծայ, հսկայ, արքայ, ճանալայ, օրայ,
տարւայ . . .

(նա) գայ, տայ, լայ, կայ, զնայ, մնայ, աղայ, կարդայ,
իմանայ, մոռանայ, ուշանայ, խնդայ, ուրախանայ,
հիւանդանայ, տկարանայ, հասկանայ, լաւանայ . . .

(Ես) եկայ, իմացայ, մոռացայ, ուշացայ, ստացայ, հաս-
կացայ, ուրախացայ, վեր կացայ, վայր եկայ, կերայ,
կշտացայ . . .

Կիսաձայնաւոր.

հայ, վայ, չայ, փայ, նոյ, հայր, մայր, վայր, ծայր, պայլ,
սայլ, փայլ, այլ, բայց, այծ, լոյս, բոյս, կոյս, ծոյլ,
թոյլ, նշոյլ . . .

Բաղաձայն.

յոյս, յոյն, յարդ, յարգ, յարկ, յիշատակ, յիշել, յան-
կարծ, յալտնի, յատակ . . .

Վերացած.

սա, դա, նա, սրա, դրա, նրա, (դու) ասա, աղա, արա,
կարդա, խնդա, զնա, մնա, (օտար բառեր և յատուկ
անուններ) խաթա, բալա, մաշա, բօշա, ուստա, Յուդա,
Երեմիա, Իտալիա . . .

ԶԱՅՆԱԻՈՐՆԵՐ.

ւ. է. է. ը. թ. ո. ու. օ.
իւ. եւ. եօ.

ԲՈՂՈՐԱԳԻՐ

ա. բ. գ. դ. ե. զ. է. ը. թ. ժ. ի. լ. խ.
ծ. կ. հ. ճ. զ. ճ. յ. ն. շ. ո. չ. պ. ջ.
ռ. ու. վ. տ. ր. ց. լ. փ. ք. և. օ. ֆ.

ԳԼԽԱԳԻՐ

Ա. Բ. Գ. Դ. Ե. Զ. Է. Ը. Թ. Ժ. Ի. Լ. Խ. Ծ. Կ.
Հ. Զ. Ղ. Ճ. Մ. Յ. Ն. Շ. Ո. Զ. Պ. Զ. Ռ. Ս. Վ.
Տ. Բ. Յ. Ի. Փ. Բ. Օ. Ֆ.

ԶԵՌԱԳԻՐ

ա. բ. գ. դ. ե. զ. է. ը. թ. ժ. ի. լ. խ. ծ. կ. հ. ճ.
ռ. ճ. մ. յ. ն. շ. ո. չ. պ. ջ. ու. վ. տ. ր. ց. լ. փ.
ք. եւ. օ. ֆ.

ԾՈՂԿԱԳԻՐ

ԱԲԳԴԵԶԷԸ ԹԺԻԼԽԾԿ
ՃՄԵՆՇՈՉՊՁՌՍՎՏԲԻՓԳ
ՕՖ

ՇՂԱԳԻՐ

աբգդեզէըթիլխծկհձղճ
վյնշոչպջոսվտրցւփքեւ
օ ֆ

Թռչնհկներ

Աղոռնակ

Ղոռ-ղոռ-ղոռ,

Ա՛ղոռ-ղոռ.

Նակ, նակ,

Աղոռ-նակ,

Թըռռռ...

Կաչաղակ

Ձա՛ չա՛-չա՛,

Կա՛ չա՛-չա՛,

Ղա՛կ, զա՛կ,

Կա-չա-ղակ,

Թըռռռ...

Ծիտիկ

Ծիտ եմ, ծիտ եմ,

Ծըլըլում եմ,

ձիկ, ճիկ, ճիկ,

Ոստոստում եմ,
Թըռչկոտում եմ,
Տիկ, տիկ, տիկ.
Արի, թեիկ,
Արի, փետրիկ,
Որ ես դառնամ
Փոքրիկ ծիտիկ.
Փոքրիկ ծիտիկ,
Պիծիկ, միծիկ,
Թըռռռ...

Զորս եղանակ:

Մարտը տալիս է ձնծաղիկ,
Ապրիլը կապոյտ մանուշակ:
Մայիսին բացում է վարդը,
Սոխակը երգում անուշակ:
Յունիսը մեզ խոտ է տալիս,
Իսկ Յուլիսը առատ ցորեն,
Օգոստոսը տանձ ու խնձոր,
Եւ ուրիշ շատ հասուն մրգեր:
Սեպտեմբերը մեզ տալիս է
Խաղողի բոլոր տեսակը,
Հոկտեմբերը կարմիր գինին,
Նոյեմբերը բողկն ու տակը:
Դեկտեմբերին ձին է գալիս,
Յունևարին ծածկում սար ու ձոր,
Փետրվարին սկսում է լինել
Փոփոխակի ցուրտ ու տաք օր:
Ահա այսպէս բոլոր տարին
Թաւալում է չորս շրջանում,
Այս պատճառով չորս ժամանակ,
Զորս եղանակ է մեզ բերում:

БИБЛИОТЕКА
ИНСТИТУТА
БОТаниЧЕСКОГО
Академии Наук
СССР

36213-66

МБС КУЗ БР. ТУРК
ГСС БИОЛОГИЧЕСКА
ЗУСН-АРМ ССР
У. А. А. МАЧАРОВА
У. ЗУСН БИОЛОГИЧЕСКА

Լուսացաւ

Լուսացաւ, լուսացաւ, լուսն է բարին,
ծիտն է ծառին, հաւն է թառին: Աշխատա-
ւոր, վեր կաց բանի. ծոյլ աղայի. բունը տանի:

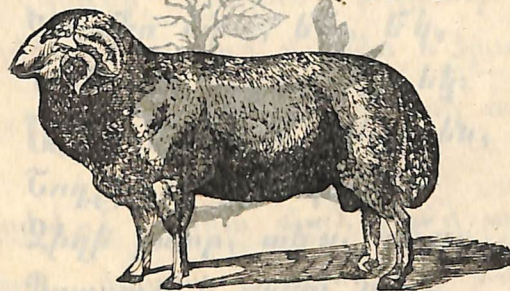

Ինչո՞ւ արարը կանգնած է բակում, պինդ-
պինդ կանչում է իր կուկուրիկուն: — Էնդուր
որ վաղուց արևն է ծագել, բայց ծոյլ երե-
խան բնից չի զարթել: Դեռ չի վեր կացել,
աղօթքն արել, դպրոցի դասը դեռ չի սո-
վորել: Կանչում է արարն իր կուկուրիկուն,
աղայոց պարտքը միտներն է ձգում:

Ծեծւած գառնիկ

— Ինչի՞ կուլաւ դու, գառնիկ.
«Խիստ ծեծ կերայ ես, մայրիկ:
— Քեզ ո՞վ ծեծեց, ի՞մ գառնիկ.
,,Մէկ չար պառաւ, ա՛խ, մայրիկ:
— Ինչի՞ ծեծեց քեզ, գառնիկ.
,,Ծառի տակն էի, մայրիկ:
— Ինչո՞վ ծեծեց քեզ, գառնիկ.
,,Մեծ մահակով, ո՞հ, մայրիկ:
— Ո՞րտեղիդ զարկեց, գառնիկ.
,,Ոտիկներիս, ո՞հ, մայրիկ:
— Ի՞նչպէս լացիր դու, գառնիկ.
,,Մէ... մէ... մէ... մայրիկ

Ծիտը և բազէն

Ծիտը ծառին ծրվրում է.
Ծիւ, ծիւ, ծիւ:
Բազէն գլխին պտըտում է.
Վո՛ւյ, վո՛ւյ, վո՛ւյ:

Ծիտը լռեց, ծիտը վախեց.

ჟ, ჟ, ჟ:

Բազէ՛, թը՛ռռ. բազէ՛, թը՛ռռ.

Հայ, հայ, հայ:

Բաղէն թռաւ,

Բազէն փախաւ,

Ի՛նչ լաւ էլաւ,

 $2\mathbb{F}, 5\mathbb{F}, 8\mathbb{F}:$

Ծիարիկ-միարիկ, պիծիկ-միծիկ,

ՊԼՄԱԿՐԱՏՈՒՐԻԿ, ՀԸԿՔՐԱՏՈՒՐԻԿ,

ԴՈՒ լաւ պրծար չար բազէի

Սուր ճանկերից, հա՛, հա՛, հա՛:

Հ Ի Ք Ի Ա Թ
I
: ԲԱՄԱՅՈ՞Ք ԿԱՆԵՂԵՐԻ ԴԱՎԱՅԱՐ

Զմեռն էր. գիշերը երկար:

Գիւննազ տատը՝ գլուխը քուրսու վրայ
դրած, ննջում էր:

Երեխէքը վրայ թափուեցան, քունը
փախցրին, որ իրենց համար մի հէքիաթ ասի:
Նա էլ սկսեց.

„Էլել է չի էլել՝ մի սիրուն արտուտիկ:
Կտուցը սուր՝ մեր Արշակի բթի նման:
Բմբուլը խուճուճ՝ Տիգրանի մազերի նման:
Թւերը փափլիկ՝ Շողիկի կոների նման:
Ահա այսպէ՛ս սիրուն էր արտուտիկը:

— Բա ինձ նման ոչինչ չունէ՞ր, ասեց
Վանին:

— Բա ի՞նձ, ձայն տրւաւ Հռիփսիկը:

— Ինձ էլ չասեցիր, տատի, լաց էլաւ
Նազիկը:

— Սպասեցէք, սպասեցէ՛ք, երեխէք, դեռ
չեմ վերջացրել. ամենքիդ էլ բաժին կըտամ,
ասեց տատը և շարունակեց.

„Աչիկներն այնպէս նախշուն էին, ինչ-
պէս Վանիի աչքերը: —

Կատարն այնպէս կտրմիր էր, ինչպէս
Հռիփսիկի թշերը:

Ոտներն այնպէս բարակ էին, ինչպէս
Նազիկի մատները:

— Ես ոտները չեմ ուզում, ասեց Նա-
զիկը:

— Լաւ, ոտներ չեմ ասիլ. տոտիկները
կուզե՞ս.

— Զե՛մ ուզում, ես տոտիկներն էլ չեմ
ուզում:

— Բա ի՞նչը կուզես, Նազիկ:

— Ես աչիկներն եմ ուզում:

— Աչիկներն ինձ է տրուել տատը, բեզ
չեմ տալ, գոչեց Վանին:

— Նազիկ, կուզե՞ս կատարը: Գժու վեր
աս, տոտիկները ես կըվերցնեմ, ասեց Հռիփ-
սիկը:

— Զե՛մ ուզում, ես աչիկներն եմ ուզում:

— Վանի, դու կատարը վերցրո՛ւ, ես
տոտիկները, իսկ Նազիկը՝ աչիկները:

Ի՞նչ եմ անում կատարը. տատը ում

ինչ որ տըւել է այն է, նրանք:
— Ճշմարիտ է ասում Վանին, ամեն
կողմից գոչեցին երեխէքը:

Նազիկը գոհ չըմնաց, և վէճը երկար
շարունակեց: Բայց տատը չէր լսում. նա
գլուխը դրել էր բարձին և քնել: Ել չէին
կարող զարթեցնել: Վեր կացան, իրանք էլ
մտան տեղերը:

2.

Միւս երեկոյին երեխէքը էլի հաւաքուե-
ցան տատի մօտ, որ շարունակի հէքիաթը:
Նա էլ սկսեց.

„Անցած գարնանը մեր պարտիզի ծա-
ռի վրայ մի սիրուն կրկու կար: Ես նստած
էի ծառի տակին, և դուք մէկ-մէկ եկաք
ինձ մօտ:

Երբ որ Արշակը ներս մտաւ, կրկուն
կանչեց՝ կո՛ւ—կո՛ւ:

Եկաւ Շողիկը, ասեց՝ պո՛ւ—պո՛ւ:

Եկաւ Տիգրանը, ասեց՝ տո՛ւ—տո՛ւ:

Եկաւ Վանին, ասեց՝ գո՛ւ—գո՛ւ:

Եկաւ Հովհաննէսը, ասեց՝ բո՛ւ—բո՛ւ:

Եկաւ Նազիկը, կրկուն էլ ոչինչ չասեց,
թռաւ գնաց...

— Օ՛խ, օ՛խ, Նազիկ, օ՛խ, օ՛խ, կրկուն
քեզ համար ոչինչ չի ասել, — միաբերան
ձայն տըւին երեխէքը:

Նազիկը շատ նեղացաւ, թէ ինչո՞ւ կը-
կուն իր համար ոչինչ չի ասել, և սկսեց
լաց լինիլ: Տատը նրան ասեց.

— Նազիկ, գիտե՞ս ի՞նչու կրկուն քեզ
համար բան չասեց. նա վախեցաւ քեզ բան
ասել: Ինչ որ տսէր, դու չըպիտի հաւա-
նէիր, ուրիշն էլ իրանը քեզ չէր տալու,
ինչպէս անցած երեկոյին:

— Տատի ջան, տատի, որ մէկ էլ կը-
կուն գայ, ասա ինձ համար էլ մէկ բան
ասի, աղաչեց Նազիկը, և նրանից յետոյ
շատ խելօքացաւ:

ԱՆՏԱՌԻ ՄԱՆՈՒԿԸ

1.

Անտառի խորքում մի ճօճ կար կապած
և նրա մէջը մի մանուկ դրած:

Լաց էր լինում մանուկը:

Մայր չըկար մօտը, որ ծիծ տար, հայր
չըկար՝ որ պահպանէր:

Անտառումը մարդ չըկար:

Մի գլխով պահպանող կաթնալից կրք-
քով եկաւ ճօճի մօտ իր հորթուկի՝ հետ և
տխուր ձայնով երեխին ասեց.

Սիրուն երեխայ, որք ես մնացել,

Բո՛ւ անբախտ մօրը գերի են տարել:

Նա գնաց, կորաւ, էլ յետ չի գալու:

Էլ ոչ մի անգամ քեզ ծիծ չի տալու:

Նա քեզ փաթաթեց լայն տերևներով,

Ճօճի մէջ կապեց «նանիկ» տակով:

Նա լաց էր լինում աղի արցունքով,

Իր վերջին նանիկն ասում էր լալով.

,,Նանա, բալիկս, նանա,

Մեծատերև թաթաշոր,

Մանրատերև ոտաշոր.

Քամին կանի ժաժ կրտայ,

Պախըն կրգայ, ծիծ կրտայ,

Նանա, գառնուկս, նանա:

Ահա եկել եմ, որ քեզ ծիծ տամ ես,

Պահեմ, պահպանեմ իմ հորթուկիս պէս:

2.

Պախըն ծիծ տըլաւ երեխին:

Երեխան կշտացաւ ու քնեց: Պախըն
իր հորթը թողեց երեխի մօտ, իսկ ինքը
գնաց արածելու, որ կաթը շատացնի և
գայ երկուսին էլ ծիծ տայ:

Հորթը մնաց երեխի մօտ, օրօրեց նրան
և նանիկ ասեց.

Նանա, մանկիկս, նանա.

Իմ մայրը քո մօր նման չի,

Ամեն խտուից կծիլ չի,

Ամեն ջրից լամիլ չի,

Ամեն տափի նստիլ չի:

Նա սարէսար ման կըգայ,

Որք կըգտնի ծիծ կրտայ:

Նանա, մանկիկս, նանա:

3.

Պախըն կուրծը լիքը յետ դարձաւ
արօտատեղից և ծիծ տըլաւ երեխին էլ,
հորթին էլ:

Ով որ տարով կրմեծանայ, մեր երե-
խան օրով մեծացաւ: Շատ չանցաւ, նա դուրս
եկաւ ճօճիցը: մի օր չորեքթաթ տըլաւ,
միւս օրը ոտքի կանգնեց: Մի քանի անգամ
սկըճաց, վեր ընկաւ, բայց շուտով ամրա-
ցաւ և սկսեց պախրի հետևից վազվզել:

4.

Մի թագաւորի որդի չէր լինում: Երա-
զումն ասացին. «Թագաւոր, Աստուած բեզ
մի որդի պիտի տայ անտառի խորքումը»:

Մէկ անգամ անգաւակ թագաւորը որ-
սի գնաց իր որսորդների հետ:

Շատ ման եկան, ոչինչ չըգտան, ոչ մի
որս չըպատահեց նրանց:

Բայց որ հասան անտառի խորքը, այն-
տեղ մի պախրի հետք գտան և նրա մօտ
երեխի ոտնատեղեր:

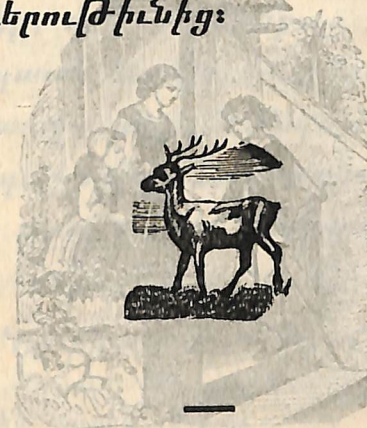
Ամենքը մնացին զարմացած և չէին հա-
ւատում, որ երեխի կըլինի ոտնատեղերը. բայց
թագաւորն իսկոյն յիշեց իր երազը և հրա-
մայեց որսորդներին, որ երեխի հետքը բշեն,
և ուր որ լինի, գտնեն նրան:

Որսորդները գնացին, և երկու ժամ
չանցած՝ մի սիրուն տղայ բերին թագաւորի

մօտ և պատմեցին, թէ ինչպէս գտան նրան
պախրի ծիծը ծծելիս:

Թագաւորը շատ ուրախացաւ: Երեխին
գրկեց, համբուրեց և անունը դրաւ Պախ-
շատուր:

Պախրատուրը մեծացաւ թագաւորի պա-
լատումը, լաւ ուսում առաւ, վերջը դառաւ
թագաւոր և մեծ զօրքով գնաց, իր մօրն
ազատեց գերութիւնից:

Որբի պահողն Աստուած է:

Փայլուն արեւ արդէն մայր մտաւ,
Լուսինն էլ վաղուց գնաց, թաք կացաւ:
Գիշերայ մութը աշխարհն ալատեց
Եւ աշնանային ցուրտ քամին փչեց:

Ամեն մարդ քաշուց, իր տունը մտաւ.
 Ամեն երեսայ մօր գիրկն ընկաւ.
 Միայն մի խեղճ որբ, որ չունէր հայր, մայր,
 Ոչ մի ազգական, ոչ քոյր, ոչ եղբայր,
 Ոտքերը բոբիկ, տկոյր ու բաղցած,
 Մի տան պատի տակ մնաց կուչ եկած:
 Բարի տան-տէրը վերևից նայեց,
 Մեր թշուառ որբին ներս հրաւիրեց.
 Եւ այնչեղ տաք տաքախտ տղան
 Ունէր իր համար տէր ու տիրական:

Ա ն ճ ր ւ

Անձրև, անձրև, ցած արի.
 Բըսցուր ցորեն ու գարի.
 Բըսցուր ծաղիկ, կանաչ խոտ,
 Աւել փոշի, մաքրէ օդ:
 Անձրև, անձրև, ցած արի,
 Դալըդ ամենուր բարի:

Ճ օ լ ի (արևաբեր).

Ճօլի, ճօլի, ճօլ չըկայ,
 Խաւիժ անեմ, եղ չըկայ,
 Ճօլին ընկել է ծովը,
 Ծովիցը հանող չըկայ:
 Ջրան բերէք, դուրս հանենք,
 Թող բերէք, կցան անենք,
 Ջու բերէք, թաթին դնենք,
 Եղ բերէք, վարսը քսենք,
 Խոփը պատումն է ժանգոտել,
 Ջւղիչը տափումն է ժանգոտել,
 Կանաչ դաշտերին ենք կարօտ,
 Կարմիր արևին ենք կարօտ:

Ն ու ը ի (անձրևաբեր)

Նուրին Նուրին եկել է,
 Աջբա Հուրին եկել է,
 Շիւա շապիկ հագել է,
 Գարմիր գօտիկ վապել է.
 Եղ բերէք, վարսը քսենք,
 Ջուր բերէք, գլխին ամենք,
 Մեր Նուրինի փայլ տուէք,
 Ուտենք, խմենք, քեփ անենք:

(դմաւազա) զ յօժ

Ծննդեան երգ

Ալէլուիա, ալէլուիա.

Զորօհները ճրագլուսով,

Զատիկը՝ արեւուսով.

Թէ քնած էք, վեր զարթեցէք,

Թէ զարթուն էք, լաւ լսեցէք:

(գամմը մի-ճիւղի, գլխից յոժ

Մարիամ եկաւ լալով լալով, բժ

Լալով լալով, մղկըտալով. գլխից

Լուսաթաթախ մանուկ ծնեց,

Ծով ու ցամաք լուսով պատեց:

ուսուցալ գլխի մի-ճիւղա դմաւազ

Զեր տունն է չորեքսիւնի,

Զորս սիւներից ո՞րն է սալի.

Սալը չարակամի սրտին,

Սպրի բարեկամի որդին:

Տունը չէ՛ն, տունը չէ՛ն.

Զեր տղայոց անունն ի՞նչ է:

— Հայկ ու Սրամ է:

գլխից մի-ճիւղի, գլխից յոժ

Դրանք նստեն մէկ սեղանի,

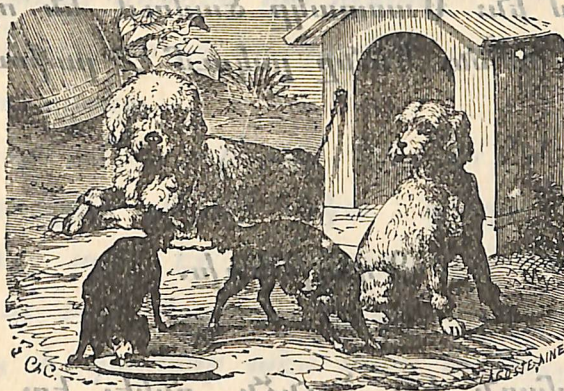
Գինի խմեն նախըլանի,

Զեր թշնամուն գետը տանի,

Գայլագոռաւ աչքը հանի.

Մէկ պոչատ հաւ, մէկ ըստիլ եղ

Տըւէ՛ք՝ ալէլուիան տանի:

Ուտելիք և խմելիք.

Մարդը ուտում է, խմում է, կրծում է, ծծում է, խրալըշտում է, կուլ է տալիս, լամլամում է: Գինին խմում են, իսկ քացախը ուտում են իրան գլխու կամ կերակուրի մէջ: Կաթը բրթում ուտում են իրան գլխու և թէյի հետ խմում են: Երեխան ծծում է մօր կաթը: Մաջուրը, խաշուն, շորան, թանէսպար, փթրուկը, մախոխը ուտում են և խրալըշտում են: Միսն ու-

տում են, իսկ ոսկորը կրծում: Դեղը խմում են, եթէ ջրի է, իսկ դեղահատերը կուլ են տալիս: Պինդ կերակուրներն ուտելիս՝ ծամում են, բայց ատամ չունեցողները լամ-լամում են: Մաստակը ծամում են որոճող ուղտի նման: Շունը լակում է, լափում է:

Գդալ-փոխ.

Ամառն էր: Հունձն ընկել էր: Մէկ լօռեցի և մէկ աշտարակցի միասին հունձ էին անում: Ճաշի ժամանակ նրանց համար մածուն բերին մի մեծ մաթրաթով, բայց երկու գդալի տեղ մէկն էին բերել:

Երբոր մածնի բրթուճը պատրաստեցին, աշտարակցին ասեց.

— Գդալը մէկ հատ է. արի՛ գդալ-փոխ անենք, գդալ-փոխ ուտենք:

Լոռեցին չըհամաձայնեց, ասեց.

— Թո՛ղ ես գդալով ուտեմ, դու ձեռով կեր:

— Ո՛չ, պատասխանեց աշտարակցին: Որովհետեւ գդալ-փոխ չես ուզում, արի՛ մէկ բան ասեմ, այնպէս անենք: Ով որ մեզանից եօթը գիւղի անուն տայ վրայ-վրայ, շուտ-շուտ, գդալով նա ուտի:

— Լա՛ւ. առաջ ես կասեմ, ասեց լոռեցին ու սկսեց.

— Հը՛, Լօ...ռի. հը՛, Ու...զո՛ւն...լա՛ր...

Լօռեցին միայն երկու գիւղի անուն տրւաւ, այն էլ չկարողացաւ շուտ-շուտ ասել ու սուս կացաւ: Յետոյ աշտարակցին սկսեց, և կարկտի պէս վրայ տրւաւ.

Ուշի՛—Ուշական

Փարպի՛—Բիւրական

Թալին՛—Թալիշ—Մաստարա,

Գդալի պոչը դէսն արա՛:

Ասեց ու գդալն առաւ լօռեցու ձեռքիցը: Լօռեցու բերանը մնաց բաց. բայց էլ ի՞նչ կարող էր անել. խաղը տանուլ էր տրւել...

Շուտաներուկներ

1. Ուսուցիչն ուսուցչին ասեց սնուցիչ
Սնուցիչը սնուցչին ասեց ուսուցիչ:
2. Ծովի ճուտը ճմբան ծերին ճիտը ծուռ:
3. Ակնակար Ակոր ասէր, դու ինձ համար
մի ջուխտ ակը կապի, ես քեզ ասեմ՝ քեզ
արքայութիւն ակնակապ Ակոր ասէր:

Խելօք գլուխը.

Բերանն ասեց. ես ամեն ինչ կուտեմ,
կըխմեմ:

Գլուխն ասեց. հըմ:

Զեռքն ասեց. ես ամեն ինչ կըշինեմ,
կըքանդեմ:

Գլուխն ասեց. հըմ:

Լեզուն ասեց. ես ինչ ուզեմ՝ կասեմ,
կըպատմեմ:

Գլուխն ասեց. հըմ:

Ոտքն ասեց. ես ամեն տեղ կերթամ,
ման կըգամ:

Գլուխն ասեց. հըմ:

Բերանն ու ձեռքը, լեզուն ու ոտքը
ասացին գլխին.

Ինչո՞ւ ես „հըմ“ անում:

Գլուխը պատասխանեց.

— Ինչ անէք չանէք, առաջ ինձ պիտի
հարցնէք:

Բերանը մնաց բաց, իսկ լեզուն կըմ-
կըմալով ասեց. —

— Հա... ըղըղորդ, ըղըղորդ է ասում
դըզըզըլուխը...

Ոտքով ման եմ գալիս,

Զեռքով աշխատում,

Աչքով տեսնում եմ,

Ականջով լսում:

Իսկ իմ չարն ու բարին,

Իմ լաւն ու վատը

Ո՞վ է իմանում:

— Խելօք գլուխս:

Հինգ զգայարանք.

Ես աչքով տեսնում եմ,

Ականջով լսում,

Քիթով հոտ եմ առնում,

Լեզվով ճաշակում.

Իսկ ցուրտն ու տաքը,

Կոշտն ու կակուղը

Ինչո՞վ եմ զգում.

— Բոլոր մարմնովս եմ շօշափում:

—

Արհեստ ընտրող մանուկը:

Թորոսի որդին մի ծոյլ տղայ էր. ոչ գիր էր սովորում և ոչ մի արհեստ:

— Ի՞նչ արհեստ սովորեմ, — փնթփրնթում էր նա. — կլեկլուծիւնը շատ լաւ արհեստ է, բայց բոքիկ ոտքով ամանում կանգնել, արագ պտրտել, դա այնքան հեշտ չէ: Աւելի հեշտ է փուլքսի փշելը, բայց այդ իմ ձեռքում երկար չեն թողնիլ: Վարպետ էլ դառնամ, ի՞նչ եմ անելու. պէտք է մատներով փոքր ինչ բամբակով տաք-տաք

պղնձին նաշադիր քսեմ, ձեռքերս այրեմ: Զէ, այդ իմ բան չէ:

— Դարբնի մօտ կերթամ. այնտեղ էլ փուլքս կայ, ձմեռն էլ տաք է. բայց մեծ ուժ պէտք է այդ գործի համար: Ահագին մուրձով երկաթը ծեծել, որ նա տափակի, — ես այդ չեմ անիլ, ի՞նչ կուզի լինի:

— Նալբանդը լաւ է: Մեխի ծայր սրել և պայտեր շտկել, այդ շատ դժւար չէ. բայց մէկ ամեհի ձիու ոտք բռնել, ծնկանը դնել — երկիւղալի է. ձիու աքացին իմ ընկերների ապտակից թռնող է: Զէ, իմ կարծիքով դա լաւ արհեստ չէ:

Դերձակուծիւնը մաքուր արհեստ է. լաւ միտս ընկաւ: Բայց ի՞նչ եմ ասում. ամբողջ օրերով ծալպատակ նստել, գլուխ բաշ գցած կարել ու կարել, ոչ խաղալ կըլինի և ոչ վազվրզել: Զէ, դա էլ բան չէ:

— Ինչո՞ւ չրգնամ որմնագիր դառնամ, բարձր պատերի ծայրերին կանգնեմ, այնտեղից կանչեմ. — «բար ու կիր տըւէք, աղիւս ձգեցէք»: Այսպէս կը գողամ և կը հրամայեմ, որ աշխարհք տեսնի, թէ ես

վարպետ եմ, գործս լաւ գիտեմ: Բայց վայ
թէ յանկարծ այդ բարձր տեղիցս ոտքս
սկընչի և թրմփալով ներքե գլորւիմ: Չէ,
այդ հեշտ գործ չէ և ոչ իմ բանն է:
— Երեւի չկայ այնպիսի արհեստ, որ
ես հաւանեմ, գնամ սովորեմ: Թէ հիւսն
դառնամ, ոտքս կըկտրեմ: Կօշկակար դառ-
նամ, ձեռքս կըծակեմ: Ոսկերիչ դառնամ,
մատներս կայրեմ: Թէ բրուտ դառնամ,
ցեխ պիտի կոխ տամ: Վարժարան գնամ,
գիր պիտի սովորեմ: Չէ, իմ կարծիքով, ամենից
լաւ է՝ ոչինչ չըշինեմ, ոչինչ չըսով-
րեմ: Բայց այնուհետեւ ես ի՞նչ կըդառնամ:

ԾՈՂԻ ԱՂՋԻԿ

Բանն ի՞նչ կանեմ, կեղտոտ է,
Բամբակը կորիզոտ է:

Մետաքս պիտի որ մանեմ,

Մաստակ պիտի որ ծամեմ,

Կտերը տիտիկ անեմ,

Անցնողին մտիկ անեմ:

Ուտե՛մ, խմե՛մ,

Մթնի՛, քնե՛մ:

ԱՌԱՑՆԵՐ

Իմացողին մին, չիմացողին հազար ու
մին:— Իմացողին մէկ ասա, չիմացողին հա-
կանց, հա ասա:— Սեին սապոնն ինչ անի,
խեին խրատն ինչ անի:— Ով որ երգի ամա-
ռը, նա պար կըգայ ձմեռը:— Մի բաժակ
ջուր, ով ուզի՝ տուր:— Էսօրւայ փուշը
էգուցւայնուշը:— Հացն ուտելով, բանն անե-
լով: Սպրեւ կայ՝ երկաթ է, ապրեւ կայ՝
արծաթ է: Զուի գողը ձիու գող կըդառ-
նայ: Տաշած քարը գետնին չի մնալ: Ծե-
րանաս, ծերի պատին իմանաս: Կուշտը
քաղցածին մանր կըբրթի:

Ուլերն ու գայլը

Լինում է, չի լինում մի այծ: Այս այծն անտառումն իրան համար տուն է չինում և իր փոքրիկ ուլերի հետ բնակում է նրա մէջ: Ամեն առաւօտ այծը դուրս է գնում արածելու: Գնալուց առաջ նա ասում է իր ձագերին. «Ո՛րդիք, դռները փակեցէք, հանգիստ կացէք և եթէ դրսից մարդ գալու լինի, դուռը բաց չանէք»: Ասում է ու գնում: Ինչպիսիք լաւ արածելուց, կուրծք կաթնով լցնելուց յետոյ՝ այծը տուն է գալիս: Տան դռները փակ են: Նա պոզերով դուռը ծեծում է ու կանչում:

«Չալիկ-մալիկ ուլիկներ,
Չալ-պտուրիկ այծիկներ,
Ելէք, բացէք տան դուռը,
Պատրաստ է ձեր ապուրը»:

Ուլերը բաց են անում դուռը: Մայրը ծիծ է տալիս նրանց և կրկին գնում արածելու:

Այս ամենը տեսնում ու լսում է գայլը. նա մտրու՛մը դնում է, որ խաբելով ներս մտնէ ուլերի փարախը, երբ մայրն այնտեղ չլինի: Մի օր, երբ այծը դուրսն է լինում, գայլը կամաց-կամաց գալիս է, [թաթով դռանը խփում է ու կանչում.

Չալիկ-մալիկ ուլիկներ,
Չալ-պտուրիկ այծիկներ,
Ելէք, բացէք տան դուռը,
Պատրաստ է ձեր ապուրը»:

Ուլերը մի լմաւ ականջ են դնում. նրանք հասկա-նում են, որ դուռը [ծըխ-ծըխկացնողն իրանց մայրը

չէ և պատասխանում են. «Դու մեր մայրը չես, կորիք, հեռացիր այդտեղից. մեր մայրը բարակ ձայնով ու ջաղ-ցրը է մկրկում, դուռն էլ պոզերով է ծեծում»: Ասում են ու դուռը բաց չեն անում: Գայլը [թողում՝ հեռա-նում է: Փոքր ժամանակից յետոյ գալիս է մայրը: Նա գովում է ուլերին, որ դուռը բաց չեն արել. «Դուք շատ լաւ էք արել, որ դուռը բաց չէք արել»:

Պառաւն ու այծը

Կար չըկար երբեմն
Մի աղքատ պառւիկ,
Ունէր մեր պառաւը
Կաթնատու այծիկ.
Չալիկ մալիկ,
Կաթնատու այծիկ:

Պառաւը ձըմեռը
Այծիկը պահեց,
Իր բերնի պատառը
Նըրա հետ կիսեց.

Սիրով — յօժար
Նըրա հետ կիսեց:
Երբ ձիւնը հալեցաւ,
Բըսաւ կանաչ խոտ,
Պառաւն իր այծիկը
Դուրս տարաւ արօտ.

Ուրախ - զըւարթ
Դուրս տարաւ արօտ:

Պանիր, մառախուղը դետինը պատեց, ախառայս մ ի
-րաց Պառախառչեից այծը փորցրեց, ըվրժարա պլեռառն
ՆոռոՍ լանոն Սփոնս, ափսոս, մոռոթ, լանոնիցն ի զը
-առն՝ խորոն Սյծը փորցրեց: ամ ի քաղ գոռոթ ի մ
ամ ի զըլան ի սվար լոռն ըվրժամանա զգոՓ ամ ի նոռ
գոՓ Պառախառ լաց էլաւ, իսկ գայլը օռնացի լո ի նոռոթ
այծը Սոլորաւ ալ յայծը բարձր մըկըկաց, միայ զ ի տայ ոռ
Սըկըկ, մըկըկ, ըվրժամա ըմձ ամ ի ի ի ի
Սյծը մըկըկաց:

Գայլն իսկոյն մօտեցաւ, այծին չալակեց.

Պառաւը ետեից բարձրաձայն զոչեց.

«Հայ-հայ, փայ-փայ», զամ

Բարձրաձայն զոչեց: ամ ի Ս

ցառայս զմն զլմն

Խեղճը մնաց կանգնած մի փունջ արոտ ձեռին,

Անմխիթար ձայնով կանչելով այծին.

«Ե՛կ, ե՛կ, ե՛կ»,

Կանչելով այծին: ցառայս

ըմձայս զլիճ Ս

ցառայս զմիճ զ՛

գմով ամ ի աղջ՛

դաեօլ - իողվ՛

իլ ամ ի աղջ՛

զղ՛

աղջ՛

առա՛

առա՛

առա՛

առա՛

առա՛

առա՛

առա՛

առա՛

առա՛

առա՛

Գմն ի քաղ ծառ ի տրաղ սվարա՛

մաղ մմա ի յմղղա՛

Մանիր, մանիր, իմ ճախարակ,

Մանիր սպիտակ մալանչներ,

Մանիր թեյեր հաստ ու բարակ,

Որ ես հոգամ իմ ցաւեր:

Ձէթ եմ ածել ականջներըդ,

Նոր շինել եմ շրտուիկ,

Դէ՛հ, շուտ շարժիր լայն թւերըդ,

Ոստեր շինիր սրբուիկ:

Իսկապէս իմ զման զման Ս

Մանիր, մանիր, իմ ճախարակ,

Լիսեռնիկդ պտրտիր, զմիճ զմիճ Ս

Մանիր թեյեր հաստ ու բարակ, զՈ

Իլկիդ վրայ փաթաթիր:

Տիգրանիկս գուլբա չունի,

Հանդ է գնում ոտաբաց.

Գարրիէլս չուխա չունի,

Միշտ անում է սուգ ու լաց:

Մանիր, մանիր, իմ ճախարակ,

Մանիր թեյեր հաստ ու բարակ,

Մանիր սպիտակ փաթիլներ,

Որ ես հոգամ իմ ցաւեր:

Ջրալ չունինք, չաթու չունինք,

Ոչ սամոտէն, ոչ պարան,

Այսպէս աղքատ զեռեղած չենք,
 Կտրուել է ամեն բան:
 Դեռ հարս էի, որ գործեցի,
 Քանի կարպետ, խալիչա,
 Բայց դրանցից շուտ զրկւեցի,
 Հիմա չունիմ մի բէշա:
 Կարմիր օրս երբ սևացաւ,
 Եւ պարտք մնաց թէև բիշ,
 Պարտատիրոջ սիրտն էլ սևցաւ,
 Եկաւ տարաւ ամեն ինչ:
 Մանիր, մանիր, իմ ճախարակ,
 Մանիր սպիտակ քուլաներ,
 Մանիր թելեր հաստ ու բարակ,
 Որ ես հոգամ իմ ցաւեր:

Հանելուկ.
 Օհանն ու Վանին հանելուկներ էին
 ասում: Ինչ որ մէկն ասում էր, միւսը
 գտնում էր: Վերջը Օհանն ասեց.

—Սյն ի՞նչ է. ,ճակը քար է, քար չէ.
 Գլուխը քար է, քար չէ. խոտ կուտի, կով
 չէ. ձու կածի, հաւ չէ:

Վանին շատ մտածեց, շատ բանի ա-
 նուն տրւաւ, չեղաւ, չըգտաւ: Յետոյ ասեց.
 չեմ գտնում, ասա՛ տեսնեմ ի՞նչն է:

—Դէ մի քաղաք տուր, ասեմ:

—Երևանը բեզ:

—Ձեմ ուզում երևանը:

—Շուշին բեզ.

—Շուշին էլ չեմ ուզում:

—Ալէքսանդրապոլ, Նուխի, Բաքու,
 Նախիջևան:

—Ձեմ ուզում, չեմ ուզում, չեմ ուզում:
 Բա որը կուզես, Օհան:

—Թիֆլիզը:

Է՛հ, բեզ լինի, դէ ասա՛:

—Դեռ ականջ դիր: Ուտեմ խմեմ Թիֆ-
 լիզ, հագնեմ մաշեմ Թիֆլիզ: Ես մի քահ-

լան ճիւղ վրայ նստեմ, դու մի լղար ջո-
րու վրայ: Ես ուտեմ մածուն ու կաթ, դու
ուտես բորբենած ճաթ:

— Բաւական է, դէ ասա:

— Ասեմ. այն է, որ վրան կանգնում
ենք ու ասում. «Կորա, կորա, պապոնց տուն.
կորա, կորա, պապոնց տուն»:

— Հա, իմացայ, կրիան է:

Հիմա դուք ասացէք, ինչ հանելուկներ գիտէք:

Բ ա ո ա խ ա դ

Պօղոսն ու Պետրոսը բառախաղի էին տալիս:

Պօղոսը վարժեալ էր, իսկ Պետրոսը նոր էր սովորում:

Ահա թէ ինչպէս էին խաղում:

Պօղոս. Պետրոս, ասա — տունը:

Պետրոս. Տունը:

Պօղոս. Քեզ կծի շունը:

Պօղոս. Ասա — Դուռը:

Պետրոս. Դուռը:

Պօղոս. Ընկնիս ջուրը:

Պօղոս. Ասա — պահ: ցիւցայ որ ի մարտաց ընդ մարտաց:

Պետրոս. Պաս:

Պօղոս. Ուտես թանկ սպաս:

Պետրոս. Էլ չեմ ասում. հիմա ես կը հարցնեմ քեզ:

Պօղոս. Լա: հարցրու:

Պետրոս. Ասա — ծիտ:

Պօղոս. Ծիտ:

Պետրոս. Ուտես մախոխ:

Պօղոս. Այդ չեղաւ, Պետրոս: Ես ասում եմ ծիտ, դու

ասում ես մախոխ. այդ ինչպէս կարելի է. տեսնում

ես: Նման չեն: Դեռ սպասիր, էլի ես կը հարցնեմ

— Ասա — ծիտէ:

Պետրոս. Ծիտ է:

Պօղոս. Պետրոսն անմիտ է:

Պետրոս. Է՛հ, էլ չեմ ասիլ. ես անմիտ չեմ:

Պօղոս. Լաւ, շարունակենք, էլ այդպէս չեմ ասիլ:

Ասա — հաւ է:

Պետրոս. Հաւ է:

Պողոս. Պետրոսը լաւ է:

Պողոս. Ասա—սանձ:

Պետրոս. Սանձ:

Պողոս. Պետրոսն ուտի տանձ:

Պետրոս. Հիմա ես կըհարցնեմ. Ասա—սամի:

Պողոս. Սամի:

Պետրոս. Շաքարը ծամի:

Պետրոս. Սա—հաց:

Պողոս. Հաց:

Պետրոս. Մի քիչ կաց:

Պողոս. Ե՛հ բաւական է, դու լաւերը չես իմանում:

Ծառերի գանգատը:

Մեր տըւած փայտից կրակ են, անում, տուն տաքացնում, թոնիրը վառում, կերակուր եփում, փափուկ հաց թխում, ուտում կշտանում, բայց մեզ չեն յիշում, մեզ չեն պահպանում. այլ անգութ կերպով մեզ կոտորում են, մեզ փչացնում, ոչնչացնում:

Մեր գերաններից շինում են տներ, գոմեր, մարաքներ, ժամեր ու վանքեր, մեր տախտակներից յատակ, առաստաղ, աթոռ, պահարան, սեղան, նստարան, դուռ ու պատուհան և այլ շատ տեսակ կահ ու կարա-

սիք: Բայց մեզ չեն յիշում, մեզ չեն պահպանում, այլ անգութ կերպով մեզ կոտորում են, մեզ փչացնում, ոչնչացնում:

Մեր գերաններից ու տախտակներից կամուրջ են շինում՝ գետերով անցնում. սայլեր են շինում՝ ամեն ինչ կրում. գութան են շինում՝ հողերը հերկում. լուծ, սամի շինում՝ եզ, գոմէշ լծում. օրօրոց շինում՝ մանկիկ օրօրում. քանոն են շինում՝ տետրակներ տողում. նաւեր են շինում՝ ծովի մէջ լողում: Բայց մեզ չեն յիշում, մեզ չեն պահպանում, այլ անգութ կերպով մեզ կոտորում են, մեզ փչացնում, ոչնչացնում:

Ո՞վ չի տանձ կերել կամ կարմիր խընձոր. նուռ ու սերկելի, կեռաս ու սալոր. զեղձ կարմրաթուշիկ, ծիրան անուշիկ: Հապա խաղողը... և քանի տեսակ. կանաչ ու կարմիր, թուխ-թուխ ու սպիտակ. և այդ ամենը մարդիկն են ուտում: Բայց մեզ չեն յիշում, մեզ չեն պահպանում:

Խելօք մանուկներ, դուք որ մեծանաք, մեզ խնայեցէք, մեզ պահպանեցէք և ձեր

հանդերում, ձեր պարտեզներում ծառեր
տնկեցէք:

Ուսումնաբան.
Դաշտը սիրուն է դալար բոյսերով
եւ անուշահոտ գոյն-գոյն ծաղիկներով:
Ուսումնաբանը նոյնքան սիրուն է
իր ուշիմ, խելօք, ժիր մանուկներով:
Սիրուն է ծառը կանաչ ճղներով,
Փունջ-փունջ կախուտած իր պտուղներով:
Ուսումնաբանը նոյնքան սիրուն է
իր առաքինի, խելօք սաներով:
Աստուած, պահպանիր դու շատ օրերով
Մեր անդաստանը իր մշակներով:
Եւ մենք նորանում զուգեմք, զարդարեմք
Գեղեցիկ ուսման գոյն-գոյն փունջերով:

Ծիծեռնակ.
Խեղճ ծիծեռնակը ամբողջ ցերեկը չի
հանգստանում, այլ միշտ թռչելով, դէս դէն
ընկնելով նիւթ է հաւաքում:
Նիւթ է հաւաքում—խոտ ու կաւ կրում,
իր բունը շինում, բմբուլով լցնում, լաւ
փափկացնում ու մէջը մտնում:

Մտնում է մէջը երեք ձու ածում և
երեք շաբաթ վրան թուխս նստում, ձա-
գուկներ հանում:

Փափիկ ձագերը դուրս եկան թէ չէ,
մայրը թռչում է, դէս ու դէն ընկնում,
մծեղներ բերում, նրանց կերակրում:

Մի քիչ ժամանակ որ անց է կենում,
սիրուն ձագերը թեւաւորում են, բնից դուրս
թռչում և իրանց մօր հետ ճանապարհ
ընկնում,— լայն-լայն դաշտերի, խոր-խոր ձո-
րերի, մութ անտառների, բարձր սարերի,
կապոյտ ծովերի վրայից անցնում, հեռու
տեղ գնում:

Զմեռն անցնում է, գարունը մտնում:
մեր ծիծեռնակն էլի գալիս է, իր բունը
գտնում, ճչում, ծըլւրլում, քանդածը շրտ-
կում, կարկատում, շինում, նոր ձւեր ա-
ծում, նոր ձագեր հանում, պահում, մեծա-
ցնում, աշնան ժամանակ, առաջւայ նման,
ճանապարհ ընկնում,— լայն-լայն դաշտերի
խոր-խոր ձորերի, մութ անտառների, բարձր
սարերի, կապոյտ ծովերի վրայից անցնում,
հեռու տեղ գնում:

Երգ պանդխտի.

Ծիծեռնակ, ծիծեռնակ, դու գարնան սիրուն թռչնակ,
Դէպի հւր, ինձ ասա, թռչում ես այդպէս արագ.
Ա՛խ, թռիր, ծիծեռնակ, ծնած տեղս՝ Աշտարակ.
Անդ չինիր քո բունը — հայրենի կտուրի տակ:
Անդ հեռու ակեոր հայր ունիմ սգաւոր,
Որ միակ իւր որդուն սպասում է օրէցօր:
Երբ տեսնես դու նորան, ինձնից շատ բարեւ արա,
Ասա՛ թող նստի լայ իւր անբախտ որդու վրայ:
Դու պատմիր, թէ ինչպէս աստ անտէր ու խեղճ եմ ես,
Միշտ լալով, ողբալով, կեանքս մաշել եղել կէս:
Ինձ համար ցերեկը մութ է շրջում արեգը:
Գիշերը թաց աչքիս բունը մօտ չի գալիս:
Շուտով սառ հողի տակ կըսկարկեմ այստեղ մենակ,
Թողնելով հօրս սրտում միշտ ցաւալի յիշատակ:
Դէհ, սիրուն ծիծեռնակ, հեռացիր, գնա արագ
Դէպի Հայոց աշխարհը, ծնած տեղս — Աշտարակ:

Մեղուն և Մարգը:

Մեղուն մէկ անգամ հարցրեց իր տիրոջը:

— Ի՞նչ կենդանիներից ո՞րն է ամենից օգտակարը:

— Գիտեմ, դու երեւի կարծում ես, թէ ամենից օգտակարը դու ես, բայց սխալւում ես, պատասխանեց տէրը:

— Ի՞նչպէս, տէր. ո՞րն է այն կենդանին, որ ինձանից աւելի օգտակար է:

— Ոչխարը:

— Սյդ հաշիւ չէ, տէր. ոչխարը իմ հասակակիցս չէ: Նա մի ահագին կենդանի է, իսկ ես մի միջատ եմ: Դու պէտք է ինձ իմ ընկերների հետ համեմատես:

Շատ բարի: Շերամը բեզ պէս փոքր է, բայց քեզանից շատ օգուտ է տալիս:

— Շերամը ո՞րն է:

— Շերամն այն իմաստուն որդն է, որ մեզ համար աննման քնքուշ մետաքս է շինում:

Հա՛, իմացայ: Այդ այն շատակեր ճի-
ճուն չէ՞, որ անդադար կերակրում էք թը-
թան տերևով:

Նա ինքն է:

— Բայց գիտե՞ս, տէր, նրա չափ որ մեզ
էլ կերակրէք, մենք մեղրի տեղ ոսկի կը-
շինենք ձեզ համար: Դուք ոչ մի կենդանի
չունիք, որ իր կերակուրը մեզ նման ինքը
լինի շինելիս և ուրիշին էլ բաժին լինի
տալիս: Այնպէս չէ՞, պարոն:

— Այո, այդ կողմանէ դու ուղիղ ես.
մենք դէպի ձեզ շատ ապերախտ ենք, որով-
հետեւ բոլորովին անխնամ ենք թողնում
ձեզ . . .

Մեղուն ուրախացաւ տիրոջ պատաս-
խանիցը և թռաւ նստեց վարդենու վրայ:

Մեղուն:

Հա՛ ծագեցաւ արեգակը,

Հա՛ ծաղկեցաւ մանուշակը.

Մեղուն թողեց իր փեթակը

Տըզտըզալով, տըզտըզալով:

Մեղուն թռաւ ծաղկէ ծաղկի,

Մեղըր առաւ քաղցր անուշիկ,

Մոմը տարաւ հոտոտ լուսիկ,

Պըզպըզալով, պըզպըզալով:

Անուշ մեղըր մանր տըղոց,

Դեղին մոմը՝ ամեն սրբոց,

Իսկ չարերին կըճ ու խայթոց,

Կըսկըծալով, կըսկըծալով:

—

Կենդանիներ Վէճը.

Եզը, Կովը և Շունը վիճում էին մի-

մեանց հետ և ամեն միւր պնդում էր, թէ

մեր տէրը ամենից շատ ինձ է սիրում:

— Ի հարկէ, նա ինձ ամենքիցդ շատ է

սիրում, ասում է Եզը և գիտէք ինչու հա-

մար: Նրա համար, որ ես եմ նրա արօրն

ու տափանք քաշում, ես եմ նրա համար անտառից փայտ բերում: Նա ինձ է լծում սայլումը և իր ցորենը տանում ջաղաց, այդտեղ ալիւր շինում: Եետոյ էլի ես եմ տանում քաղաք, ուր նա ծախում է այդ ալիւրը և իր տան համար առուտուր առնում, երեխանց համար հագնելիք առնում: Ուրեմն, դուք ի՞նչ էք կարծում, ես որ չըլինէի, նա ի՞նչպէս կարող էր ապրել:

—Այդ ճշմարիտ ես ասում, ասաց կովը: Բայց մեր տէրն ինձ ամենքիցդ աւելի որ սիրում է, այդ նրա համար է, որ նա իմանում է, թէ քեզ նման աշխատասէր ու ժրջան Եզնուկին ես եմ պահել մեծացրել:

Այս մէկ: Մէկ էլ որ նրա բոլոր գերդաստանն իմ կաթովս եմ պահում: Այն մածունն ու կարագը, այն սերն ու կաթը, այն եղն ու պանիրը, այն տաք-տաք թանէսպասը, որ ամեն օր խըպչտում են, ո՞ւմ տուածն է: Տեսնո՞ւմ էք ուրեմն, որ եթէ ես չըլինիմ, բոլորը քաղցած կըկոտորւին:

—Դու էլ ես ճշմարիտ ասում, սիրուն կովիկ, սկսեց Շունը: Ո՞վ կարող է ուրա-

նալ քո լաւութիւնը: Շատ անգամ ես ինքս էլ եմ մասնակից լինում քո տուած անուշ թանին: Մեր տանտիկինն ամեն ինոցի հարելիս թանիցն ինձ բաժին է տալիս: Ով որ քո լաւութիւնն ուրանայ, երկու աչքով կուրանայ: Ես շատ երախտագէտ եմ, ոչ ոքի լաւութիւն չեմ կարող ուրանալ: Բայց գիտէ՞ք ինչ կայ: Դուք մի՛ նեղանաք, որ մեր տէրն ինձ ամենքիցդ էլ շատ է սիրում: Դրա համար մեծ պատճառ կայ և ահա ասեմ, թէ ի՞նչ է դրա պատճառը...

Եւ Շունն սկսեց մէկ-մէկ հաշուել, թէ ինքն ինչ ու ինչ է անում:

Ասած է՝ շունը որ հաշու սկսի, էլ չի դադարիլ: Այնքան հաշեց եզան ու կովի հետ, որ տէրն իմացաւ, գնաց նորանց մօտ, շան լեզուիցն ազատեց, ասելով. «Թող տուր դրանց, Բողան, դու չըգիտես, որ ամենքդ էլ ինձ հարկաւոր էք. ոչ մէկդ միւսի արածը չէք կարող անել. այդ պատճառով ես ձեզ ամենքիդ էլ սիրում եմ, դուք էլ սիրեցէք միմեանց:

Կորած հորթը.

Ձին է գալիս փաթիլ-փաթիլ,

Հետն էլ անձրև կաթիլ-կաթիլ,

Այդ միջոցին մի պառաւ կին

Հորթ էր փնտրում դաշտի միջին:

Կովը եկաւ տուարիցը, մեկն ձմի մղձա

Կուրծք ու ծծեր կաթնով լիքը:

„Հորթուկա ուր է“ նա բառանչեց, նեմ

Խեղճ պառաւին լացացրեց:

Մինչդեռ այսպէս պառաւ ու կով

Ողբում էին լաց ու կոծով,

Յանկարծ լուեց մի բարակ ձայն,

Կոմն իմացաւ, որ հորթն է այն:

Կովը վազեց բառանչելով,

Պառաւը գնաց տրնքաւրնբալով:

Կորած հորթը մօրը գտաւ,

Լիք ծծերը բերանն առաւ:

Ծծեց բոլոր կաթն ու տուղեց,

Տանտիկնոջը բան չըթողեց,

Բայց պառաւը այս անգամին

Սիրով ներեց չար հորթուկին:

Մեղուն և Աղաւնին

I. Փորձանք.

Ժրաջան Մեղուն ծաղկալից դաշտում
Եր մեղրի համար նիւթ էր հաւաքում: Ա-
րեւի տակին շատ աշխատելով, Մեղուն շատ
յողնեց և խիստ ծարաւեց:

Նրանից մօտիկ մի փոքրիկ լիճ կար:
Մօտեցաւ լճին, վեր եկաւ ափին, որ քիչ

ջուր խմի, ծարաւը կտորի, նոր ուժ ստանայ, թռչի տուն գնայ: Հէնց որ կռացաւ, որ ջուր կուճանի, յանկարծ գլորեց, ընկաւ ջրի մէջ: Նա շատ աշխատեց, որ Սցամաք դուրս գայ, բայց մի փոքր ալիք նրան ներս բաշեց, ափից հեռացրեց:

Սյսպէս խեղճ մեղուն ցամաքից զըրկւեց, ջրի երեսին թւերը փռեց և յոյսը կտրած՝ մնաց մեկնւած:

2. Օգնութիւն.

Որտեղից որտեղ՝ օգնութեան հասաւ մի շատ բարեսիրտ սիրուն Աղանի: Բարի Աղանին մօտեցաւ լճին և նայեց տեսաւ մեր խեղճ Մեղուն՝ յուսահատ փռւած ջրի երեսին: Իսկոյն շտապեց, մի տերեւ կտրեց և տարաւ Մեղուի առջևը ձգեց:

Մեղուն բարձրացաւ տերեւի վրայ, խելքը ժողովեց, դէս ու դէն նայեց, որ տեսնի ով էր իր ազատողը, մահից փրկողը: Եւ տեսաւ իր մօտ բարի Աղանուն: Շատ նայեց վրան և ուղեց խօսել, Աղանուն գովել,

շնորհակալ լինել: Բայց մեր բարեսիրտ սիրուն Աղանին շատ լաւ իմացաւ Մեղուի միտքը, և ոչինչ չուղեց լսել նրանից, այլ թռաւ գնաց, որ աւրիշ տեղ էլ նոյն բարիքն անէ:

3. Երախտագիտութիւն.

Մի օր մեր Մեղուն նոյն դաշտի միջին մի սիրուն ծաղկից նիւթ էր ժողովում և տղտղալով Աղանուն գովում: Մեղուի հանդէպ, մի ծառի վրայ, նստած ննջում էր ծանօթ Աղանին:

Հէնց այդ ժամանակ Մեղուն նկատեց, որ ահա մէկ մարդ, հրացանը ձեռին, մէջքը կռացրած, չար օձի նման սողում սուս ու փուս դէպի Աղանին: Մեղուն հասկացաւ, որ դա չար մարդ է, անգութ որսորդ է, ուղում է սպանել անմեղ թռչունին, իր բարերարին: Եւ ճշմարիտ որ այդ էր այն մարդու չար նպատակը:

Որսորդը չոբեց, տեղը պնդացրեց և հրացանը երեսին բռնեց: Հէնց մատը դրեց

կայծառի ոտքին և ուղեց քաշել, գործը
վերջացնել, այդ իսկ բոլորին կայծառի նման
Մեղուն վրայ հասաւ և չար որսորդի ձեռքն
այնպէս խայթեց, որնա վեր ցատկեց: Նրա
հրացանը նշանից շեղեց և իր թնդինով
անմեղ Աղանուն քնից զարթեցրեց ու
տեղից թռցրեց:

Այսպէս մեր Մեղուն իր բարերարին
վերահաս մահից փրկեց ազատեց:

Ինչ որ ցանես, այն կը հնձես:

Արած լաւութիւնը չի կորչի:

Փոքրիկ Գառը:

Մէկ փոքրիկ գառը, ձիւնի նման մաքուր սպիտակ,
Մի օր գնաց մօր հետ դաշտը, որ արածի.
Դաշտը որ հասաւ, սկսեց թռչել բարերի տակ,
էլ չէր ուզում փոքր միջոց հանգիստ նստի.
Այս ու այն կողմ վազվզելով չափ էր ընկնում,

Թէ քար, թէ ժայռ, թէ փոս, թէ ձոր չէր հարցնում:

— Ո՞րդեակ, հանդարտ, ձայն էր տալիս նրա մայրը.

Ձգնչ կացիր, որդեակ, խիր իմ խրատը:

Բայց գառնուկը մօր ասածին ուշ չի դարձնում,

Իր խաղալն ու վազվզիլն է շարունակում:

Եւ վերջապէս երբ մօր խօսքին ականջ չարաւ,

Սարի գլխին իր զօլութեան պատիժն առաւ.

Մի մեծ քար կար այնտեղ ընկած. նրա ծայրում

Մեր գառնուկը թռչկոտալով խաղ էր անում.

Մէկ էլ յանկարծ նրա վրայից գլորեցաւ,

Ոտքի մէկը տակովն էլաւ, կոտրեցաւ:

Մեղուն և հաւը:

Հաւը Մեղուն վրայ ծիծաղելով ասաց
մէկ անգամ:

— Ի՞նչ անշնորհք ճանճես դու, ամբողջ
օրը ծաղկից ծաղիկ ես թռչկոտում և ոչ
մի բանի պէտք չես գալիս:

— Իսկ դու, Հաւիկ մարիկ, ի՞նչ ես շի-
նում, հարցրեց Մեղուն:

— Մի՞թէ չըգիտես, թէ ի՞նչ եմ շինում
ես: Քեզ նման պարապ-սարապ չեմ տըղ-
տղում: Ես օրը մէկ ձու եմ ածում, մէկ
ձու. գիտե՞ս մէկ ձուն բանիսն է:

Գիտեմ, գիտեմ, հասկացայ: Բայց ես
մինչև հիմայ կարծել եմ, թէ դու օրը հա-
րիւր ձու ես ածում:

— Ի՞նչպէս կարելի է օրը հարիւր ձու
ածել, անխելք մեղու:

— Հապա եթէ քո ածածը ընդամենը
մի ձու է, էլ ինչու ես հարիւր անգամ
կըրկըչում, թէ հայ, հարայ, լսեցէ՛ք, իմա-
ցէ՛ք, որ ես ձու եմ ածել: Իմ կարծիքով
այդքան կրկնալուն մի ձուն շատ քիչ է:
Այնպէս չէ, խմատուն, Հաւիկ մարիկ:

— Բայց դու ի՞նչ ես շինում, դ՞ու, որ
իմ մի ձուն քիչ ես համարում:

— Ես ինչ որ շինում եմ, քեզ պէս կըր-
կըչալով չեմ յայտնում ուրիշներին: Ես, գը-
լուխս քաշ գցած, մեղր եմ շինում: Գիտե՞ս
ինչ է մեղրը: Դա հաւի կերակուր չէ, քո
խելքի բանը չէ, Հաւիկ մարիկ:

Պսակներ.

Վարդ ծաղկին լինինք նման
Եւ օրինակ հեզութեան.

Թող վարդը հանգստանայ
Մեր մատաղ սրտի վրայ:

Ազնիւ սիրուն մանուշակ,
Համեստութեան օրինակ,
Տուր մեզ ծաղիկ գեղեցիկ,
Քո քնքուշ հօտ անուշիկ:

Օրինակ անմեղութեան,
Դաշտի սիրուն դու շուշան,
Եկ, զարդ եղիր մեր պարին,
Եկ, միացիր մեր երգին:

Կանաչ խոտը դաշտերի
Մեր սրտին է սիրելի.
Թող ոստը կաղնի ծառին
Պսակ լինի մեր գլխին:

Սիրուն կանաչ պսակին
Թող միանանք, բարեկամք,
Եւ յոյսերս անբաժան
Մնան մեզնից յաւիտեան:

Մանուշակ

Կապոյտ գլխով, կանաչ ոտով,
Ես ծաղիկ եմ անուշ հոտով,
Թէև տունկս փոքրիկ է՝ ցած,
Սրտներում միշտ թաք կացած,
Բայց իմ փունջն ամենի տան՝
Թէ աղբատի, թէ մեծատան,
Իբրև դարնան առաջին զարդ,
Կարէ տեսնել ամենայն մարդ.
Ես եմ սիրուն դարնան գուշակ,
Իմ անունս է մանուշակ:

Ոսկի և երկաթ.

Ոսկին, երկաթին արհամարհելով, ասաց
մէկ անգամ. — Երանի գիտենամ, դու ինչացու ես, որ մետաղների կարգն ես ընկելքո սև ու ժանգոտ երեսովդ մարդու վրայ զգուանք ես բերում: Նայի՛ր ինձ վրայ. տես՝ ի՜նչպէս գեղեցիկ եմ փայլում, ինչպէս շողշողում: Նայի՛ր մեր սիրուն օրիորդների ու հարսների ականջներին ու մատներին, դու կըտեսնես իմ փառքն ու պատիւը. նայի՛ր նրանց ճակատների շարքերին, դու

կըտեսնես իմ փայլն ու գեղեցկութիւնը. նայի՛ր նրանց պարանոցներին ու կուրծքերին, դու կըտեսնես իմ մանեակների ու շղթաների նրբութիւնը: Զեմ հաշուամ ապարանջանները, գնդասեղները, գիտեմ որ դու այնքան կոշտ ու կոպիտ ես, որ այդպէս բնորոշ բաների վրայ ոչ ճաշակ ունիս, ոչ հասկացողութիւն:

Երկաթը պատառիւնաց Ոսկուն:

— Ես, չեմ ուրանում, Ոսկի աղա, որ դու գեղեցիկ ես. ամեն բանի զարդն ու զարդարանքը դու ես. գինըդ շատ բարձր է, աղբատի բան չես. բայց ինչո՞ւ ես չափեցդ դուրս գոռոզանում: Բո՛ւ սիրուն օղակներդ ոչ ականջի լսելիքն են աւելացնում, ոչ մատներին ու կոներին զօրութիւն ու ժրութիւն տալիս: Ճակատների փայլուն շարքերը դու խին խելք չեն տալիս. ոչ կուրծքերի նուրբ մանեակները սրտին գութ ու խնամք:

Ի՜նչ ասեմ մեր օրիորդներին, որ բեզ այդչափ պատիւ են տալիս, բեզ համար հալում, մաշում ու բարակացաւ բնկնում: Իմ մի փոքրիկ առեղը քո բոլոր զարդարանք-

ներից աւելի է օգուտ տալիս: Գիտե՞ս, Ռեկի աղա, իմ փորրիկ ասեղը քանի՜ տուն է պահում, քանի՜ որբի կերակրում: Իմ խովնու ձեռքը ամբողջ աշխարհքին հաց են տալիս:

Մարդիկ ինչ որ շինում են, կամ պէտք է կտրեն, կամ պէտք է ծեծեն, կամ պէտք է սղոցեն, կամ պէտք է խարտոցեն, կամ պէտք է կարկատեն: Իմ ուրազն ու կացինը որ չլինին, իմ դուրը ու շաղափը, իմ սղոցն ու մուրճը, իմ կտրիչն ու խարտոցը — էլ կարող էին մարդիկ բար քարի վերայ դնել, փայտ փայտի վրայ: Ս. հայրդ պէս պարծենկոտ ես գու, Ռեկի աղա. բո փայլից կուրացած՝ ուրիշի ւաւութիւնը չես տեսնում:

Արշակի շարագրութիւնը.

Երկար ժամանակ սպասում էի, թէ երբ պէտք է ինձ ուսումնարան տանեն: Աւսումնարանի մօտովն անցնելիս՝ որ լսում

էի աշակերտների երգելու ձայնը, սիրտս մի ուրիշ կերպ էր դառնում, մտքումս ասում էի. «Ինչ երբ կըլինի, որ ես էլ սրանց մէջը լինիմ, սրանց յայտնաբերեմ, սրանց պէս երգեմ, սրանց հետ խաղամ. արդեօք կարժանանամ այն օրին»:

Վերջապէս փափաղիս հասայ: Հայրիկս մի առաւօտ ինձ յայտնեց, թէ երկուշաբթի օրը բեզ տանելու եմ ուսումնարան, և այսօր պէտք է գնամ բո ուսման պիտոյքներն առնեմ: Սյն օրն էլ ես հաց չըկերայ չափազանց ուրախութիւնիցս:

Երեկոյին հայրս եկաւ տուն: Ինչ ասես որ չէր առել ինձ համար. — թուղթ, թանաք, թանաքաման, դասագիրք, տեսակ-տեսակ գրչածայրեր, գրչակոթեր, գրատախտակ, բարեգրիչներ, մատիտներ, մի քառակուսի բանոն, մի սիրուն գրչահատ: Բոլորը ջուր-ջուր թղթերում փաթաթեցի ու դրի պահարանումս, մինչև հասաւ երկուշաբթին՝ ուսումնարան գնալու օրը:

Նոր տարի.

Ահա հասան Նոր տարի, զի այն . զի
Հետը բերան Նոր բարի. մաղս Նվաճի
Մանր տըղոց ուրախ օր, աղս Նվաճի
Բարի զաւակ հօրն ու մօր:

Մանր տղայքն են ուրախ,
Ունին կաղին, գողինաղ,
Սալորի չոր, չամիչ, թուզ,
Փշատ, յունապ և ընկուզ:

Մանր տղայք, չըմոռնաք,
Աշխարհումս չէք մենակ.
Ուրիշ շատ խեղճ տղայք կան,
Աղքատ ու անօգնական:

Նորա հայր ու մայր չունեն.
Սեւ չոր հացի կարօտ են. զոր առ
Աղքատներին ողորմած զաւրի
Եղէք, կասէ ձեզ Աստուած:

Մանկական խաղ.

Ա. Աշակերտ
(ասում է անգործ մանկանը)
Ո՛վ դու մանուկ ծաղկահասակ,
Հերիք անգործ պարապ ման գաս.
Զուր մի կորցնիր ոսկի ժամերդ,
Թէ չէ տղէտ, բիրտ կըմնաս:

Բ. Աշակերտ
Խղճա՛, խղճա՛ քո օրերին,
Արդէն անցաւ քո ութ տարին,
Ի՞նչ ես սովորել թափառելով զմեծա՛ր
Հասկացել ես չարն ու բարին:

Գ. Աշակերտ
Զէ որ մեղք է խղճուկ հայրդ,
Որ կաշխատի միշտ անդադար,
Թէ ինչ է՝ իւր որդին մի օր
Դառնայ լաւ մարդ իրան համար:

Աշակերտաց խորմըը
Դոնէ նայիր ու մեղ տուր ինչ
Աշխատութեան օրինակ,
Եւ մի անգին ժամանակդ
Փշացնիլ շարունակ:

Ե՛կ, եկ, հերիք պարարտ չըլեն,
Դորանից քեզ օգուտ չըկայ.
Ե՛կ վարժարան, կարդն մեզ հետ,
Որ խեղճ հայրըդ ուրախանայ:

(ցմալման ճգոքում ի նոստ)

Անգործ մանուկ

Ինչի՞ կըգամ ձեր վարժարան,
Որ գուր գերի ես դառնամ.
Ազատ, ուրախ փողոցներում
Լաւ չէ՞ խաղամ ու ման գամ:

Աշակերտաց խումբը

Մենք էլ երբ բոլորովին
Դասներս լաւ կըսերտենք,
Այն ժամանակ ազատ ուրախ
Խաղ կըխաղանք ու կ'երգենք:

Անգործ մանուկը

Հապա որ ձեզ վարժապետը
Միշտ կըծեծէ, կըպատժէ,
Մի՞թէ այդ վատ պատժարանը
Գալ ու նստելը արժէ:

Խումբը

Այստեղ ոչ թէ՛ մեծ ու պատիժ
Այլ ուսում են մեզ տալիս,
Միայն ծոյլ վատ աշակերտը
Նախատում է ու պաշտօն:

Անգործ մանուկը

Հապա որ միշտ հրամանով
Դուր կըկազմենք, կընստենք,
Եւ ինձ նման ուղած ըսպէս վճար
Ազատ ման գալ կարող չէք:

(ցմալման ճգոքում ի նոստ)

Խումբը

Ով որ չունի կարգ ու կանոն,
Նա ապոււմ է անկելի՞ մարդ.
Կարգ, կանոն մանկանց համար
Են զովական սիրուն զարգ:

Ե՛կ, ասում ենք, եկ վարժարան,
Ձեռ կշտանալ թափառելով.

Ում ուղում ես՝ դնա՛, հարցուր,
Մարդ կըգառնաս ուսումով:

Անգործ մանուկը

Ես էլ կըգամ, ես էլ կըգամ,
Ել չեմ չըջիլ պարարտ զոր.
Ես էլ ձեզ հետ միշտ կըկարդամ,
Ել չեմ ընկնիլ դռնէ դուռ:

Խումբը

Ե՛կ մեզ մօտ, եկ մեզ մօտ,
Քեզ կ'ընդունենք մեծ սիրով.
Միասին, միասին,
Խաղանք, խնդանք երգելով:

Բողոքը

Յկէք, եղբարք, թե թեի տանք,
Իրար գրկենք, ուրախանանք,
Քանի այդպէս դեռ մանուկ ենք,
Ուսում առնենք, խնդանք, խաղանք,
Դէհ, եղբարք, դէհ, եղբարք,
Ուրախ երգենք ու խաղանք:

Ոչ որ չունի մեղի նման
Ուրախ օրեր, գուարթ ժամեր,
Աշակերտաց կեանքն է անհոգ,
Սիրտն է մաքուր, գործն օգտաբեր:
Դէհ, եղբարք, դէհ, եղբարք,
Ուրախ երգենք ու խաղանք:

Կեցցէ, կէցցէ մանուկ հասակ,
Կեցցեն ուսում, խաղի ժամեր,
Կեցցէ յաւետ մեր վարժարան,
Կեցցենք և մենք, աշակերտներ:

Պար բռնենք ու երգենք,
Քանի որ իրար հետ ենք.
Տրայ լայ, լայ, լայ, լայ, լայ,
Տրայ լայ, լայ, լայ, լայ, լայ:

Տղայոց աղօթք.

Հայր մեր երկնաւոր, հայր ամեն մար-
դի. Դու ինձ ամեն օր տաս հազար բարի,
— կեանք, լոյս, կերակուր, հայր ու քաղցրիկ
մայր, մեծ ու փոքրիկ քոյր, անուշիկ եղ-
բայր: Իսկ ես ի՞նչ ունիմ, որ ի՞նչ տամ
Քեզի. առջևդ կընկնիմ, կենամ աղօթքի.
,Շնորհդ տուր ինձ, որ ծնողներիս, ու-
սուցիչներիս և իմ մեծերիս լինիմ սիրելի,
իսկ Քեզ հաճելի:

Առաւօտեան աղօթք.

Ո՛վ տէր մեր գթօտ,
Դու լոյս առաւօտ,
Ծագի՛ր և մեզ մօտ
Քո լոյսդ անաղօտ:
Թող լուսաւորւին
Մեր միտք ու հոգին,
Որ Քո լոյս անւան
Լինինք փառաբան:

Յանուն Հօր և Որդւոյ և Հոգւոյն Սրբոյ ամէն:

Հայր մեր.

Հայր մեր որ երկնքումն ես, սուրբ լի-
նի քո անունը. զայն քո թագաւորութիւնը.
քո կամքը լինի երկրիս վրայ էլ, ինչպէս որ
երկնքումն է: Մեր ամենօրեայ հացն մեզ
այսօր էլ տուր: Թող մեր այն պարտքերը,
որ քեզ պարտասկան ենք, ինչպէս որ մենք
թողում ենք մեզ պարտ եղողներինը: Թող
չըտաս, որ մենք փորձանքի մէջ ընկնինք,
այլ փրկիր մեզ չար բաներից, որովհետեւ
միայն դու ունիս յաւիտենական թագաւո-
րութիւն, զօրութիւն և փառք.— ամէն:

Տէրունական աղօթք.

Հայր մեր, որ յերկինս ես, սուրբ եղի-
ցի անուն քո. եկեօցէ արքայութիւն քո,
եղիցին կամք քո որպէս յերկինս և յերկրի:
Զհաց մեր հանապազօրդ տուր մեզ այսօր:
Թող մեզ զպարտիս մեր, որպէս և մեր թո-
ղումք մերոց պարտապանաց, և մի՛ տա-
նիր զմեզ ՚ի փորձութիւն, այլ փրկեա՛ զմեզ
ի չարէ. զի քո է արքայութիւն և զօրու-
թիւն և փառք յաւիտեանս. ամէն:

ՆԻԿՈՂԱՅՈՍ ՏԵՐ-ՂԵՒՈՆԳԵՆԻ ԵՎ ՍՐԵԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

1. Աղայեանց՝ Ուսումն Մայրենի Լեզուի, ա. տարի . . .	25 կ.
2. » Ուսումն Մայրենի Լեզուի, բ. տարի . . .	40 կ.
3. » Ուսումն Մայրենի Լեզուի, գ. տարի . . .	55 կ.
4. Գեորգրէկեան՝ Փայտածու թուար. խնդիրների՝ Ամբ. թուար .	40 կ.
5. » » » կտորակ թուար .	50 կ.
6. Թումանեանց՝ Начальная Книга Русского Языка .	25 կ.
7. Մանգինեան՝ Նահապետական Աշխարհ . . .	60 կ.
8. » Հենչէլի՝ բանաւոր և գրաւոր հաշուելու խնդիրներ, առաջին և երկրորդ տարի .	40 կ.
9. » Բանաւոր և գրաւոր հաշուելու խնդ. գ. տարի .	50 կ.
10. » Ընտանեկան Աշխարհ . . .	25 կ.
11. » Դիւցազնական Աշխարհ . . .	30 կ.
12. Տէր-Ղեւոնդեան՝ Մայրենի Լեզու, առաջին տարի . . .	35 կ.
13. » Մայրենի Լեզու, երկրորդ տարի . . .	40 կ.
14. » Մայրենի Լեզու, երրորդ տարի . . .	50 կ.
15. » Մայրենի Լեզու, չորրորդ տարի . . .	65 կ.
16. » Մայր. լեզուի բաց. ձեռնարկը. ա. տարուայ սովաւում .	
17. » Մայրենի Լեզուի քերականութ. տարեկրք, մասն առաջին . . .	30 կ.
18. » Մայրենի լեզուի քերականութեան տարեկրք, մասն երկրորդ . . .	40 կ.
19. » Հայորդի՝ Սրբազան պատմ. Հին Կտակ. .	50 կ.
20. » Սրբազան պատմութիւն Նոր Կտակարանի .	50 կ.

1. Գրքերի վաճառումը կանխիկ է: Ապրանի ոչ ոքի գրքը չենք ուղարկում, բայց ցանկացողները համար գրքերի արժէքը կարող ենք վերագրել անել, որ նոյն վճարին այն փոստային վարչութեանը կամ կանխորին, որը միջոցով պետի ստանան գրքերը, ծրարը կամ սեղուկը:

2. Մեր հրատարակութիւններէն զատ ուրիշ գրքեր պահանջողները պատուէրները անկատար կը մնան:

Դիմել՝ Николаю Теръ-Гевондянъ. Тифлисъ.

Հասցէս փոստատանը յայտնի է:

2013 3202

ՀՀ Ազգային գրադարան

